

успішного функціонування будь-якого підприємства. Вивчення й аналіз наукових праць свідчить, що роль і значення персоналу постійно декларувалися в класичній і сучасній літературі. Ефективна система навчання є основним чинником спонукання працівників до праці, але при цьому важливо відзначити, що її розробка і функціонування переважно залежать від працівників апарату управління, від їхнього професійного досвіду, кваліфікації, ділових якостей і інших якісних характеристик.

Перелік посилань

1. Панков В. Главный капитал предприятия – человеческий / Панков В., Тупик И. // Менеджер по персоналу. – 2007. – № 6. – С. 6-10.
2. Стефінін В. Система управління якістю праці на підприємствах / Стефінін В. // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 4 – С. 45-49.
3. Как и зачем обучать персонал [Електроний ресурс] // Hrreader. – 2009. – Режим доступу: <http://www.hr-portal.ru>.
4. Жалило Б. Как разработать план развития персонала / Жалило Б. // Справочник кадровика. – 2007. – № 9 – С. 18-21.
5. Шинкаренко В. Процесс мотивации качества на предприятии / Шинкаренко В., Криворучко О. // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 1. – С. 36-39.

Мілай А.О.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Бородавка О.С.

студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

ОБЛІК І АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглянуто діючі системи обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції. Представлено пропозиції щодо удосконалення системи обліку витрат.

The article working methods in calculation of expenditures and calculation of production price were examined. Suggestions about systems of improvement in calculation of expenditures were presented.

Ключові слова: облік, аналіз, витрати, собівартість, калькуляція, виробництво.

Вступ. Якісно організувати процес управління витратами неможливо без вивчення передового досвіду щодо планування, обліку витрат та калькулювання собівартості промислової продукції. Відповідно обраний напрямок дослідження – облік та аналіз собівартості продукції – є актуальним для реального сектору економіки.

Проблемам обліку і аналізу собівартості продукції присвячені праці таких вчених, як Чумаченко Н., Басманов І., Нападовська Л., Апчерч А., Друри К., Голов С. Проте, сучасний стан промислових підприємств вказує на те, що дана проблема потребує подальшого дослідження.

Постановка задачі. Метою даної роботи є дослідження діючої системи обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції, а також розробка пропозицій щодо удосконалення системи обліку витрат та оптимізації рівня витрат за підсумками виконаного економічного аналізу.

Результати дослідження. Господарська діяльність будь-якого суб'єкту підприємницької діяльності повинна базуватися на раціональному використанні фінансових, матеріальних та трудових ресурсів [3]. Головне завдання кожного такого виробничого підприємства – випуск продукції високої якості з найменшими витратами, які б дозволяли отримувати стабільний прибуток та забезпечити конкурентоспроможність. Облік витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції в останній час зазнають критичних оцінок [1].

Розмаїття об'єктів обліку й особливості різних виробництв вимагають застосування різних методів обліку витрат на виробництво. Визначальним фактором у виборі методу обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції є: галузь діяльності та тип виробництва, особливості технологічного процесу, номенклатура продукції, організаційна структура підприємства, тактичні та стратегічні плани підприємства.

Облік є однією з функцій управління, та без його організації практично неможливе функціонування суб'єкту господарювання [5]. Лише за умови формування на підприємстві адекватної системи обліку досягається ефективне використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів підприємства, а також формується інформаційна база для здійснення економічного аналізу та розробки стратегії й тактики подальшого розвитку підприємства. Важливим є також впровадження на підприємстві економічного аналізу, адже аналіз необхідний для управління, оновлення, обґрунтування й прийняття управлінських рішень, для виявлення й мобілізації резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Здійснення аналізу собівартості продукції, дає можливість вирішити деякі важливі питання – оцінити результати виконання плану на підприємстві по зниженню собівартості продукції по її окремим видам і групами, визначити причини відхилення фактичних витрат від планових, знайти резерви зниження собівартості продукції та розробити план заходів щодо їх впровадження.

Собівартість продукції – грошовий вираз витрат на виробництво та реалізацію продукції [2]. Вона є важливим узагальнюючим показником, який характеризує ефективність роботи підприємства. Чим краще працює підприємство, чим економніше воно використовує власні ресурси, чим успішніше удосконалює свою техніку, тим нижчою буде собівартість виготовленої продукції. Показник собівартості продукції є дуже важливим і використовується для обґрунтування багатьох економічних рішень, зокрема: під час встановлення ціни на продукцію. У цьому разі собівартість є нижньою межею і базою для встановлення ціни на продукцію підприємства. Тому зниження собівартості продукції є важливим чинником, який дає можливість підприємству забезпечувати реалізацію своїх життєво важливих інтересів в умовах жорсткої конкуренції діючих ринкових цін, отримуючи при цьому

зростаючи прибутки. Під час економічного аналізу господарської діяльності підприємства показник собівартості продукції застосовується для контролю за використанням матеріальних, нематеріальних, грошових і трудових ресурсів. В той же час, у разі прийняття рішень щодо вдосконалення виробництва – собівартість продукції використовується як показник доцільності впровадження певних організаційно-технічних заходів.

На собівартість продукції впливає велика кількість чинників, що враховують специфіку кожної галузі економіки, кожного окремого підприємства. Високий рівень собівартості продукції може свідчити про наявність на підприємстві застарілого технологічного устаткування, про нераціональне використання робочого часу, низьку продуктивність праці, високу матеріаломісткість продукції, дорогої сировини або високі транспортні витрати, непродуктивну технологію, високі адміністративні витрати тощо.

В цілому, ми вважаємо, зниження витрат собівартості промислової продукції може бути досягнуто двома способами:

- за рахунок збільшення обсягу виробництва продукції, що призводить до зниження рівня постійних витрат на одиницю продукції;
- шляхом ліквідації невиробничих витрат та невиправданих перевитрат за окремими статтями калькуляції.

Зниження витрат виробництва та собівартості продукції є однією з основних умов зростання прибутку підприємства, підвищення рентабельності та ефективності його роботи.

Велику увагу слід приділити аналізу контролю за якістю продукції. Результати такого аналізу дозволять встановити причини виникнення витрат на брак, знайти шляхи їх зниження, що дозволить значною мірою скоротити виробничу собівартість готової продукції і тим самим підвищити її рентабельність та конкурентоздатність на ринку.

Основною і найбільш важливою проблемою даного питання є відсутність налагодженого внутрішнього контролю за процесом виробництва. Потрібно оцінити витрати, які понесе підприємство задля його впровадження, і за отриманими результатами зробити висновок, щодо доцільності його організації. Як свідчать аналітичні дані діяльності підприємств весь брак, що виникає в процесі виробництва, часто списують на витрати підприємства. Це свідчить про віднесення такого браку до категорії безповоротного. Як на нашу думку, необхідно спробувати проаналізувати цей брак з технологічної точки зору, з метою виявлення можливостей його виправлення, переробки в інші види продукції або реалізації по зниженим цінам. Це дозволить скоротити витрати на брак за рахунок отриманого доходу. Значимою причиною виробничого браку може бути низька кваліфікація основних виробничих працівників, тому необхідно розробити систему заходів щодо її регулярної перевірки та, за необхідності, створення програм її підвищення.

Рішенням розглянутої проблеми можуть бути також стратегічні дії:

- заміна частини виробничого устаткування, за допомогою якого виготовляється основна продукція на сучасне обладнання;
- капітальний ремонт та модернізація існуючого устаткування;

– розробка нової сучасної технології виготовлення продукції.

Окрім перелічених заходів боротьби з втратами внаслідок виробничого браку, з метою скорочення витрат підприємства й отримання додаткових доходів пропонується також оптимізувати використання виробничих приміщень підприємства й здати частину приміщень, що не використовуються взагалі або використовуються неефективно в оперативну оренду.

Серед найбільш істотних факторів зменшення витрат на виробництво слід відзначити підвищення продуктивності праці за рахунок технічного переозброєння виробництв й впровадження нової техніки, застосування більш якісних матеріалів, ліквідацію браку, простоїв та невиробничих витрат, застосування максимально адекватних технологічному процесу форм оплати праці, що стимулюватиме зростання продуктивності праці, удосконалення планування, обліку та аналізу витрат. Всі ці заходи дозволяють зменшувати рівень собівартості продукції та підвищувати рентабельність підприємств.

Висновки. Підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах ринку є одним з пріоритетних напрямів розвитку промисловості. Формування ринкового середовища та необхідність отримання прибутків нерозривно пов'язані з пошуком ефективних методів управління виробництвом на основі удосконалення облікової інформації та адаптації існуючої системи обліку й контролю витрат. Питання зниження рівня витрат на виробництво за умови забезпечення високої якості продукції є ключовим для більшості підприємств. Ми пропонуємо вдосконалити систему обліку витрат, шляхом організації обліку виробничого браку. Необхідно розробити систему внутрішнього контролю за виробничим браком, а також сукупність заходів щодо його відшкодування. Виявлений брак необхідно негайно брати на облік. Окрім перелічених заходів боротьби з втратами внаслідок виробничого браку, з метою скорочення витрат підприємства й отримання додаткових доходів пропонується також оптимізувати використання виробничих приміщень підприємства й здати частину приміщень, що не використовуються взагалі або використовуються неефективно в оперативну оренду.

Перелік посилань

1. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики / За ред. А.М. Коваленко. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2006. – 1023 с. – ISBN 6-198-14322-2.
2. Зятковський І.В. Фінанси підприємств / Зятковський І.В. – К.: КОНДОР, 2003. – 364 с. ISBN 5-1-14563-8.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник / Голов С.Ф. – К., 2003. – 704 с. – ISBN 4-456-2433-4.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємств: Навч. посібник / Бойчик І.М. – К., 2002. – 212с. – ISBN 5-342-74433-0.
5. Мамедова Е.І. Калькулювання собівартості : методичний посібник / Мамедова Е.І. – Запоріжжя: Поліграф, 2003. – 60 с. ISBN 5-201-14433-0. ISBN 6-768-27856-1.